

Mirovinski sustav

Povlašten, povlašteniji

Veliki broj umirovljenika na neki je način povlašten s obzirom na uplaćene doprinose i radni staž

Piše Edita Vlahović Žuvela

Korisnici mirovina po povoljnijim uvjetima

Hrvatski branitelji prema ZOPHBDR	69.761
Radnici na određenim poslovima u unutarnjim poslovima i pravosuđu	16.218
Pripadnici Hrvatske vojske	11.469
Pripadnici Hrvatskog vijeća obrane	6.803
Rudari ugljenokopa Tupljak i radnici profesionalno izloženi azbestu	549
Zastupnici u Hrvatskom saboru, članovi Vlade, suci Ustavnog suda, glavni državni revizor, predsjednik	522
Redoviti članovi HAZU-a	158
Ukupno	105.480

Korisnici mirovina po povoljnijim uvjetima (prošli sustav)

Sudionici NOR-a	37.714
Pripadnici Hrvatske domovinske vojske od 1941. do 1945.	17.842
Pripadnici bivše JNA	10.677
Bivši politički zatvorenici	5.154
Izvršno vijeće Sabora, Savezno izvršno vijeće i administrativno umirovljeni javni službenici	266
Savezni kadar	72
Ukupno prošli sustav	71.725

U Hrvatskoj je 1998., dakle prije mirovinske reforme, bilo 548.400

umirovljenika po općim propisima. Danas ih je oko milijun i još 177.200 po povoljnijim uvjetima.

Jedan od ciljeva reforme bio je da se produži radni vijek. U posljednjih pet godina uspjele se, međutim, radni staž produžiti samo za godinu dana, uza sve niže mirovine s tendencijom daljnjeg pada.

Lani su žene u mirovinu odlazile s 50 godina i sedam mjeseci u prosjeku, a muškarci s 53 godine i pet mjeseci, s prosječnim stažem od niti 25 godina. Statističke prosjeke popravljaju umirovljenici koji su otišli u starosnu mirovinu - stari su 61 godinu i imaju oko 30 godina staža - ali takvih je sve manje.

Najmlađi umirovljenici su branitelji, 60 % je u dobi

između 40 i 55 godina. Od oko 70.000 branitelja s povlaštenom mirovinom tek ih je 10-ak tisuća starije od 60 godina.

Prosječan je staž branitelja u starosnoj mirovini pet godina. Riječ je zapravo o najnižoj mirovini koju može ostvariti branitelj, tako da je ona otprilike jednaka starosnoj mirovini prema općem propisu za koju je ostvareno 32 godine staža.

Prosječan staž invalidske braniteljske mirovine je 20 godina.

Nove formule, niže mirovine

Na pad mirovina utjecao je i sve rjeđi odlazak u punu starosnu mirovinu, uz dramatičan porast prijevremenih ili invalidskih mirovina.

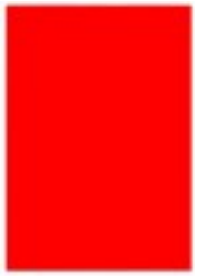
U 2010. svaki četvrti novi umirovljenik ostvario je pravo na najnižu mirovinu - 1336 kuna u prosjeku.

Razlozi pada visine mirovina kriju se i u novoj "reformiranoj" formuli

Prosječne visine mirovina povlaštenih umirovljenika (kn)

Saborski zastupnici	8.975
Članovi HAZU-a	7.976
Branitelji	5.285
Sudionici NOR-a	2.671
Pripadnici Hrvatske domovinske vojske	2.172 *

* HZMO ne objavljuje detaljne podatke za sve "posebne" skupine; prosječna obiteljska braniteljska mirovina prema ZOPHBDR je 3,8 puta veća od obiteljske za korisnike prema ZOMO-u i oko triput veća od obiteljske mirovine sudionika 2. svjetskog rata

Naglasci s okruglog stola Banke i Instituta za javne financije

- U posljednje 4 godine broj prijevremenih mirovina porastao je 3,5 puta
- U 90-ima je gotovo svaki deseti umirovljeni dokupio i staž i uvjete za starosnu mirovinu
- Prosječne mirovine novih umirovljenika za 20 % su niže nego što je to bio slučaj do 1999.
- U 2010. svaki četvrti novi umirovljenik ostvario je pravo na najnižu mirovinu

koja je ukinula spolnu diskriminaciju na način da su žene i muškarci izjednačeni u visini mirovine za jednaki staž (ranije su žene imale u startu 10 % višu mirovinu i na to je išao dodatak prema mirovinskom stažu).

Zatim, mirovina se od 2010. određuje prema plaćama iz cijeloga radnog vijeka, a ne više prema najpovoljnijim razdobljima.

To su najbitniji detalji koje su naglasili analitičari Mihovil Rismondo, Ljiljana Marušić, Predrag Bejaković i Marijana Bađun na drugom okruglom stolu projekta *Analiza mirovinskog sustava* koji su u veljači organizirali magazin *Banka* i Institut za javne financije.

Tema je bila *Tko se sve ukrcao u I. mirovinski stup*, a posebno se govorilo o

najvišim i najnižim mirovinama prema Zakonu o mirovinskom osiguranju te mirovinama ostvarenima po povoljnijim uvjetima.

Tko je tko u I. stupu

Rismondo ih je precizno podijelio na korisnike po osnovi svog osiguranja i na korisnike po statusu. Za umirovljenike iz druge skupine kolokvijalno se kaže da su povlašteni, a misli se najčešće na branitelje i dužnosnike - za prve se govori kao o "običnim" umirovljenicima i pritom se misli da su oni, za razliku od povlaštenih, svoje mirovine zaradili.

Već je prvi, a još više ovaj drugi okrugli stol, demistificirao postojanje "običnog" umirovljenika. Takav jednostavno ne postoji - razlikuju se po spolu, po djelatnosti - radnici,

obrtnici, poljoprivrednici, samostalne djelatnosti i još nekoliko manje brojnih grupa; po starosti života i godinama staža; po uvjetima po kojima su ostvarili pravo na mirovinu; po tome ostvaruju li punu starosnu ili prijevremenu mirovinu, odnosno invalidsku ili obiteljsku.

Zatim, tu je još 13 kategorija korisnika po statusu, te mirovine prema ugovorima o socijalnom osiguranju. To su mirovine za one koji su radili u inozemstvu, 130.000 njih, ali s tendencijom rasta jer, kako objašnjava Rismondo, to je populacija koja je mahom 60-ih odlazila na rad u inozemstvo.

Njihove prosječne mirovine, oko 650 kuna za 10-12 godina staža ostvarenog u Hrvatskoj, ruše statističke prosjeke, napominje Rismondo.

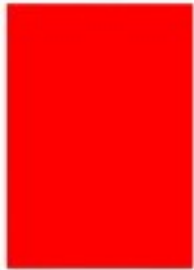
Glavnina u toj grupi su umirovljenici iz republika bivše Jugoslavije - 85.944 umirovljenika s prosječnom mirovinom od 1166 kuna.

Najviše i najniže

Kada se granice sustava pokušaju odrediti visinom mirovina na jednoj je strani iznos od 849 kuna za 15 godina staža i uz plaću od 80 % prosjeka, ali ona može biti i niža ako se ne ostvare minimalni uvjeti.

Na drugoj je strani precizno određena najviša mirovina (po posebnim uvjetima za zastupnike i branitelje) od 17.744 kuna za 40 godina staža. Za jednaki staž najniža mirovina iznosi 2264 kune.

Opće mirovine isplaćuju se iz doprinosa, a povlaštene iz proračuna. U državnom proračunu 2011. planirano je 6,9 mlrd kuna

za povlaštene mirovine. Branitelji čine 5 posto svih umirovljenika, a u ukupnim rashodima za mirovine sudjeluju s 15 posto.

Podaci su izazvali lavinu komentara nakon što su objavljeni na okruglom stolu. Posebno se to odnosi na najširu javnost jer je puno onih koji primaju daleko niže mirovine, pa su zaključili kako su zaknuti u sustavu i da se namjerno prešućuju i iskrivljuju podaci.

“Grubo gledajući, veliki broj umirovljenika je na neki način povlašten kad se promatra koliko su doprinosa uplatili, a koliko dugo primaju mirovine uz nedovoljno dug radni staž“, ocijenila je Marijana Bađun iz Instituta za javne financije.

13 kategorija povlaštenih

Velika prelomnica u pravima i visini mirovina bila je prethodna miro-

vinska reforma, ali njene posljedice nisu dovoljno osviještene. Danas, uz već spomenutih 13 kategorija povlaštenih mirovina, postoji 7 vrsta općih mirovina: starosna, prijevremena starosna, invalidska (zbog opće ili profesionalne nesposobnosti za rad), obiteljska, najniža, najviša i osnovna.

Tih 7 različitih mirovina izravno ovisi o trajanju osiguranja i visini plaća, ističe Ljiljana Marušić. Zbrku stvaraju i termini. Svi mi svakodnevno govorimo o minimalnim mirovinama podrazumijevajući njihove niske iznose, a stručnjaci (i propisi) razlikuju najniže i osnovne mirovine, neovisno o iznosima tih mirovina.

Najnižu mirovinu imaju oni koji su umirovljeni do početka 1999., ako im je mirovina, na koju imaju pravo prema svojim plaćama, bila niža od najniže, i to neovisno o tome ostvaruju li druge prihode.

Najniža mirovina je instrument unutargeneracijske redistribucije od osiguranika s višim prihodima prema onima s nižim prihodima, a pravo na nju imaju svi koji su u radnom vijeku imali plaću manju od 75 % prosjeka.

I konačno, korisnici osnovne mirovine imaju pravo na najnižu mirovinu samo za staž ostvaren do početka osiguranja u II. stupu. To znači da će s vremenom taj instrument solidarnosti slabiti jer je logika postojećeg modela da visinu mirovine jače veže uz uplaćene doprinose kroz II. mirovinski stup.

Broj najnižih mirovina i dalje će rasti

Ljiljana Marušić naglasila je kako će se broj korisnika najniže mirovine i troškova za njenu isplatu povećavati sljedećih 15-ak godina.

U ukupnim rashodima za mirovine i mirovinska

Isplata mirovina u inozemstvo, 2010. (kn)

Prosječna mirovina opća	Iznos	Br. korisnika
- isplata u države bivše SFRJ	1.166,72	85.944
- isplata u ostale države	653,92	23.718
Prosječna mirovina VO, MUP		
- isplata u države bivše SFRJ	5.114,49	32
- isplata u ostale države	4.645,52	3
Prosječna mirovina branitelji		
- isplata u države bivše SFRJ	7.126,34	2.839
- isplata u ostale države	6.227,05	14
Prosječna mirovina HVO		
- isplata u države bivše SFRJ	2.585,68	4.431
- isplata u ostale države	1.501,38	3

Iznos mirovine od 1. 1. 2010. s dodatkom od 27 %

Godine staža	Najniža mirovina	Visina plaće u odnosu na prosječnu plaću u RH					Najviša mirovina
		80%	100%	150%	200%	300%	
15	849	890	1.112	1.668	2.224	3.336	3.327
20	1.132	1.186	1.483	2.224	2.965	4.448	4.436
25	1.415	1.483	1.853	2.780	3.706	5.560	5.545
30	1.698	1.779	2.224	3.336	4.448	6.672	6.654
35	1.981	2.076	2.595	3.892	5.189	7.784	7.763
40	2.264	2.372	2.965	4.448	5.930	8.896	8.872
45	2.547	2.669	3.336	5.004	6.672	10.008	9.981

Napomena: ako je mirovina s dodatkom manja od najniže mirovine, isplaćuje se najniža mirovina; ako je mirovina s dodatkom veća od najviše mirovine, isplaćuje se najviša mirovina